

PRISUTNOST KORPORATIVNIH KRIMINALNIH RADNJI NA GLOBALNOM NIVOU

PRESENCE OF CORPORATE FRAUDS AT A GLOBAL LEVEL

Svjetlana Vranješ

Ekonomski fakultet Banja Luka, **Bosna i Hercegovina**
Faculty of Economics Banja Luka, **Bosnia and Herzegovina**

Pregledni članak

DOI 10.1515/eoik-2017-0017, UDK 343.352(4-672EU) (100)

Review paper

REZIME

Zakonodavna tijela država, članovi računovodstvene i revizijske profesije, različita udruženja su preduzeli niz preventivnih mjera i mehanizama za suzbijanje korporativnih kriminalnih radnji i finansijskih prevara, ali nažalost, činjenica je da se i danas one često događaju kako u nerazvijenim zemljama, tako i u najrazvijenim tržišnim ekonomijama. Zbog toga je neophodno da se korporativnim kriminalnim radnjama i finansijskim prevarama da poseban značaj u poslovnom svijetu. Cilj ovoga rada je da prikaže prisutnost različitih oblika korporativnih kriminalnih radnji na globalnom nivou, te da prikaže konceptualni okvir kriminalnih radnji i motive za njihovo činj enje. Zaključnim razmatranja ovog rada navode smjernice za dalja istraživanja, kao i preporuke o tome kako poboljšati mehanizme za sprečavanje i otkrivanje kriminalnih radnji.

Ključne riječi: kriminalne radnje, ACFE, lažno finansijsko izvješćavanje, korupcija, protivpravno prisvajanje sredstava.

SUMMARY

The legislative bodies of the countries, members of the accounting and auditing profession, various associations have taken a number of preventive measures and mechanisms for combating corporate criminal activities and financial frauds, but unfortunately, the fact is that even today they often happen in both undeveloped and the most developed market economies. It is therefore essential to pay significant attention to corporate criminal activity and financial frauds that are happening in the business world. The aim of this paper is to show the presence of different forms of corporate criminal activity at a global level, and to display a conceptual framework of criminal activity and motives for their doing. Concluding remarks of this paper provide guidelines for further research and recommendations on how to improve the mechanisms for preventing and detecting criminal activity.

Keywords: crime, ACFE, false financial reporting, corruption, misappropriation of funds

UVOD

Globalna kretanja, finansijska kriza i trendovi u upravljanju korporacijama doveli su do naglog rasta broja kriminalnih radnji i finansijskih prevara, što je ugrozilo povjerenje u informacije prezentovane u finansijskim izvještajima. Rastući broj korporativnih skandala u svijetu izazvan kriminalnim radnjama i prevarama doveo je do toga da računovodstvena i revizijska profesija posveti veliku pažnju ovom problemu.

Na postojanje kriminalne radnje uglavnom ukazuju sumnje, prigovori ili glasine o kriminalnoj radnji koje potiču od trećih lica, intuicije ili sumnje lica koje se bavi istragom da nešto nije u redu i iznenadno otkriće da nešto nedostaje (gotovina, imovina, izvještaji, datoteke, dokumenti ili podaci). Revizor rijetko na samom početku procesa može utvrditi da je počinjena kriminalna radnja, krađa ili pronevjera (Singleton i dr, 2010). Važno je razumjeti definicije, modele i klasifikacije kriminalnih radnji radi daljeg razumijevanja prirode kriminalnih radnji i počinitelaca istih. Prema tome, prvi dio rada je baziran na konceptualnom okviru kriminalnih radnji.

Prevara može biti počinjena na štetu organizacije ili u korist organizacije. U prvom slučaju najčešće se radi o prevarama koje počinju rukovodioci najvišeg nivoa, dok prevare u korist organizacije se manifestuju u vidu izbjegavanja plaćanja poreza ili davanja mita radi dobijanja ugovora. Kriminalne radnje koje počinju zaposleni u organizaciji utiču prvenstveno na njeno poslovanje, a ako se ne otkriju i ne spriječe, mogu narušiti reputaciju organizacije. Uzimajući u obzir sve ove činjenice, predmet istraživanja ovoga rada bila bi prisutnost kriminalnih radnji na globalnom nivou i sagledavanje slike korporativnih kriminalnih radnji u svijetu.

INTRODUCTION

Global trends, the financial crisis and trends in corporate governance have led to a sharp increase in the number of criminal activities and financial frauds, threatening confidence in the information presented in the financial statements. A growing number of corporate scandals in the world caused by criminal activity and fraud led to the fact that the accounting and auditing profession devote great attention to this problem. The existence of fraud generally indicates doubts, complaints or rumors of criminal acts originating from third parties, intuition or suspected person engaged in the investigation that something was wrong and suddenly discover that something is missing (cash, assets, reports, files, documents or the data). The auditor rarely at the very beginning of the process may determine that committed criminal acts, theft or embezzlement (Singleton et al., 2010) was done. It is important to understand the definitions, models and classification of criminal acts to further understanding of the nature of criminal acts and the perpetrators thereof. Accordingly, the first part of the work is based on the conceptual framework of criminal acts. Fraud can be committed to the detriment of the organization or for the benefit of the organization. In the first case is usually a fraud committed by top-level executives, while fraud in favor of the organization are manifested in the form of tax evasion or giving bribes to obtain contracts. Fraud committed by employees of the organization primarily affect its business, and if not detected and do not stop, they can damage the organization's reputation. Taking into account all these facts, the subject of this paper would be the presence of criminal activity globally and consideration of the image of corporate criminal activity in the world.

KONCEPTUALNI OKVIR KORPORATIVNIH KRIMINALNIH RADNJI

Kriminalne radnje predstavljaju izazov na svjetskom nivou i jednu od ključnih tema današnjice u računovodstvenoj i revizijskoj profesiji. Naime, i najrazvijenije ekonomije sa uređenim ekonomsko-pravnim sistemima ne mogu da se izbore sa problemima kriminalnih radnji koje se odnose na finansije i privredni kriminalitet. U nastavku rada će detaljno biti objašnjeno šta su to kriminalne radnje i koje su njihove osnovne karakteristike.

POJAM KRIMINALNIH RADNJI

Prema Međunarodnim standardima revizije (2011), kriminalna radnja predstavlja namjeren akt koji je izvršilo jedno ili više lica iz redova rukovodstva, lica ovlaštenih za upravljanje, zaposlenih ili trećih lica koji uključuje obmanjivanje radi sticanja nepripadajuće ili nezakonite dobiti. Postoje mnogobrojne definicije kriminalnih radnji, kao što su (Singleton & Singleton, 2006):

- Kriminalne radnje kao krivično djelo – pod kriminalnim radnjama se podrazumijevaju različiti vidovi prevare koje ljudski um može da osmisli i kojima pojedinci podliježu kako bi kroz lažne tvrdnje ostvarili prednost nad drugima.
- Kriminalne radnje kao delikt – u smislu građanskog prava, Vrhovni sud Sjedinjenih država je 1887. godine dao definiciju kriminalne radnje u kojoj je: 1) okrivljeni iznio tvrdnju u pogledu materijalnih činjenica; 2) takva tvrdnja je neistinita; 3) takvu tvrdnju okrivljeni nije, iz razumljivih razloga, smatrao za istinitu; 4) tvrdnja je data sa namjerom da se na osnovu nje dalje djeluje; 5) podnosilac žalbe postupa na osnovu nastale štete; i 6) podnosilac žalbe nije bio svjestan neistinitosti informacija i imao je opravdanih razloga da vjeruje u njihovu tačnost.
- Korporativne kriminalne radnje – pod njima se podrazumijevaju bilo koje kriminalne radnje izvršene od strane, za ili protiv korporacije.
- Kriminalne radnje menadžera – podrazumijevaju namjerno lažno predstavljanje performansi preduzeća od strane zaposlenih na menadžerskim funkcijama.

CONCEPTUAL FRAMEWORK OF CORPORATE CRIMINAL ACTS

Criminal actions are a challenge at the global level and one of the key themes of our time in the accounting and auditing profession. In fact, the most developed economies, with nice economic and legal systems cannot cope with the problems of criminal actions related to the financial and economic crime. Further work will explain in detail what this fraud is and what are their basic characteristics.

THE CONCEPT OF CRIMINAL ACTIVITY

According to the International Auditing Standards (2011), the criminal action represents a deliberate act that was committed by one or more persons from among the leadership of authorized management, employees or third parties which includes misleading with the purpose of gaining an undue or illegal profits. There are many definitions of criminal acts, such as (Singleton & Singleton, 2006):

- Fraud is a criminal offense - term criminal activity means various forms of fraud which the human mind can conceive and in which individuals become submissive using false claims to take advantage over others.
- Criminal acts as a felony - in terms of civil rights, the Supreme Court of the United States in 1887 gave a definition of fraud in which: 1) the defendant made a claim related to the material facts; 2) this assertion is false; 3) such a claim the defendant has not, for obvious reasons, considered the true; 4) assertion is given with a view to on the basis of it is still active; 5) the appeal proceeds on the basis of any damage; and 6) the complainant was not aware of the falsity of the information and had a good reason to believe in their accuracy.
- Corporate fraud - includes any criminal acts that were committed by, or against the corporation.
- Fraud Manager - include intentional misrepresentation performance of companies by employees in managerial functions.

Cilj takvog lažnog predstavljanja jeste ostvarivanje koristi u pogledu napredovanja na radnom mjestu, bonusa i sličnih vidova ekonomskih podsticaja i statusnih simbola.

Na osnovu prethodno navedenih definicija, možemo zaključiti da kriminalna radnja podrazumijeva različite načine prevare, obmanjivanja, laganja i varanja, a sve na štetu organizacije koje je žrtva kriminalne radnje. Svi ovi načini činjenja kriminalnih radnji su u suprotnosti s Kodeksom etike za profesionalne računovođe. Prema Kodeksu etike (2012), profesionalne računovođe treba da poštuju princip nezavisnosti, objektivnosti, profesionalne i dužne pažnje, povjerljivosti i profesionalnog ponašanja. Iz navedenih definicija proizlazi nekoliko karakteristika vezanih za kriminalne radnje:

- Motiv – Brojni su faktori koji mogu navesti neku osobu da prilikom ostvarivanja svojih ciljeva ili zadovoljena potreba pribjegne manje legalnim načinima zadovoljenja tih potreba. Svakako najznačajniji pritisak koji neku osobu može dovesti u iskušenje ovog tipa jesu finansijske poteškoće. Međutim, postoji čitava lepeza pritiska na pojedinca koje možemo svrstati u četiri grupe (Albrecht & Albrecht, 2014): finansijski pritisci, poroci, pritisci na radnom mjestu i ostali pritisci. Finansijski pritisci su najznačajniji faktor nastanka kriminalnih radnji, a često se javljaju kada počinitelj ima velika dugovanja nastala lošim raspolaganjem stečenih finansijskih sredstava, nastankom nepredviđenih okolnosti ili životom iznad svojih finansijskih mogućnosti. Zanimljivo je dodati da je veliki broj počinitelja ove vrste kriminalne radnje bilo veoma imućno. Takođe, treba obratiti pažnju na pritiske na radnom mjestu poput nepravednog tretmana zaposlenog, potcjenjivanja ili nepravednog sistema nagrađivanja svih zaposlenih. Pored navedenih, treba napomenuti i neke od ostalih pritiska kao što su izazov počinioca da putem nezakonitih radnji na neki način prevari sistem interne kontrole i pokaže kako je isti naivno osmišljen. Počinioci ovog tipa su često dobri poznavaoци procedura interne kontrole, računarskih programa i tehnologija koje im pomažu da počine kriminalne radnje i za njih ne budu uhvaćeni niti kažnjeni.
- Prilika – Gotovo je nemoguće i prilično naivno upuštati se u činjenje ovakvih radnji bez posjedovanja određenog nivoa

The aim of such a fraudulent misrepresentation is the realization of benefits in terms of advancement in the workplace, bonuses and similar forms of economic incentives and status symbols. Based on the above definitions, we can conclude that criminal activity involves different ways of fraud, of deception, lying and cheating, all to the detriment of the organization which is a victim of fraud. All these ways of committing criminal acts are contrary to the Code of Ethics for Professional Accountants. According to the Code of Ethics (2012), a professional accountant should respect the principle of independence, objectivity, professional, and due care, confidentiality and professional behavior. From the above definition follows several characteristics related to fraud:

- Feature - There are many factors that can make a person in the pursuit of their goals or satisfying their needs to resort to less legal ways of satisfying those needs. Certainly the most important pressure that a person may be tempted by are financial difficulties. However, there is a whole range of pressures on the individual, which can be divided into four groups (Albrecht & Albrecht, 2014): financial pressures, vices, pressures at work and other pressures. Financial pressures are the most important factor in the development of criminal activities, and often occur when the perpetrator has large debts incurred bad disposition of the acquired funds, the occurrence of unforeseen circumstances or life beyond their financial capabilities. It is interesting to add that many of the perpetrators of this kind of fraud were very wealthy. You should also pay attention to the pressures of the workplace, such as unfair treatment of the employee, demeaning or unfair system of remuneration of all employees. In addition to these, we should mention some of the other pressures such as to challenge the perpetrator through illegal actions to somehow trick the system of internal control and to show how the same naively conceived. The perpetrators of this type are often connoisseurs of internal control procedures, computer programs and technologies that help them to commit criminal acts and for them not to be caught nor punished.
- Opportunity - It is almost impossible and rather naive to indulge in the commission of such acts without a certain level of knowledge, abilities

znanja, sposobnosti i vještine. Najveća prepreka koja počinocima stoji na putu je sistem interne kontrole. Loše osmišljen sistem interne kontrole može da bude i te kako dobra prilika za zaposlene da ostvare svoje ciljeve u pogledu činjenja kriminalnih radnji. Nakon velikih skandala, posebno je došlo do značaja preispitivanje i unapređenje sistema interne kontrole. Iskorak u tom polju su bili formiranje COSO – Komiteta spozorskih organizacije (The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) i Sarbanes-Oxley zakona.

Sve prilike koje stimulatивно utiču na činjenje kriminalnih radnji možemo podijeliti na (Petković, 2010): kontrolne činioce i vankontrolne činioce. Kontrolni činioci su usmjereni na kvalitet sistema interne kontrole koji treba biti takav da demotiviše zaposlene na nedozvoljene radnje, pri čemu je od izuzetnog značaja „ton sa vrha“. Među najznačajnije vankontrolne činioce spadaju: nesposobnost ocjene obavljenog posla, nemogućnost kažnjavanja počinioaca, nemogućnost pristupa informacijama, neukost, apatija, nesposobnost, nedostatak traga revizije.

• Opravdanje – Većina osoba koje su počinile kriminalne radnje imaju opravdanje za svoje postupke (Albrecht & Albrecht, 2014):

- a) firma mi duguje novac,
- b) ja samo pozajmljujem novac – vratiću ga nazad,
- c) niko neće biti povrijeđen,
- d) ja zaslužujem više,
- e) to je urađeno u dobroj namjeri,
- f) sredićemo papire čim izađemo iz finansijskih poteškoća
- g) nešto mora biti žrtvovano ili moje poštenje ili moja reputacija.

Prilikom odlučivanja da li se upustiti u određeni nezakoniti čin svi počinioци sagledavaju troškove i koristi koje im isti donosi. Ukoliko su te koristi (novčane i sl) veće od troškova koji se u ovom slučaju ispoljavaju kao otkaz, odstranjivanje iz profesije, zatvor i slično, osobe će biti sklonije zloupotrebama i prevarama.

and skills. The biggest obstacle that stands in the way to the perpetrators is the internal control system. Poorly designed system of internal control can be very much a good opportunity for employees to achieve their goals in terms of committing crimes. After a big scandal, especially there is a big interest in the review and improvement of the system of internal control. A step in this field has been the formation of COSO - (The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) and the Sarbanes-Oxley Act.

All the opportunities that have a stimulating influence on the commission of criminal acts can be divided into (Petković, 2010): control and out of control factors. Control factors are focused on the quality of the internal control system that should be such that it discourages employees from illicit activities, in which of great importance is “tone from the top”. Among the most important out of control factors are: inability to make evaluation of work, inability to punish the offender, lack of access to information, ignorance, apathy, incompetence, lack of audit trail.

• Justification - Most of the persons who have committed criminal acts have an excuse for their actions (Albrecht & Albrecht, 2014):

- a) the company owes money,
- b) I'm just borrowing the money - it'll come back,
- c) no one will be hurt,
- d) I deserve more,
- e) it is done in good faith,
- f) we cut papers as it exits the financial difficulties
- g) something has to be sacrificed or my integrity or my reputation.

When deciding whether to engage in some illegal act all perpetrators perceive costs and benefits that it brings to them. If these benefits (cash, etc.) outweigh the costs, which in this case is manifested as dismissal, removal from the profession, constipation, etc., people will be more prone to abuses and fraud.

VRSTE KRIMINALNIH RADNJI

Prema Petkoviću (2010), kriminalne radnje se mogu podijeliti u dvije velike grupe:

- Malverzacije ili prevare – Najčešće korištena definicija malverzacije ili prevare definiše prevaru na način da ona predstavlja opšti pojam koji obuhvata sve raznovrsne načine koje ljudska dovitljivost može osmisliti, koji su iskorišteni od strane pojedinca, zarad sticanja koristi, u odnosu na druge, putem lažnih predstavljanja.
- Kriminalne radnje u finansijskim izvještajima (tzv. “white-collar crime” – kriminal bijelog okovratnika) – Za nas posebno interesantne jesu upravo kriminalne radnje u finansijskim izvještajima. Međunarodni standardi revizije, kao što je prethodno navedeno, kriminalne radnje u finansijskim izvještajima određuju kao namjeren čin koji izvrši jedno ili više lica, koja su na rukovodećim položajima, ovlašćena za upravljanje, zaposlena ili treća lica, uključujući i obmanjivanje, u cilju sticanja nepravedne ili protivzakonite koristi.

Prema Božiću i Kondiću (2012), kriminalne radnje u računovodstvenoj i revizijskoj profesiji obuhvataju na sljedeće:

- Manipulacija, falsifikovanje ili izmjena evidencija ili dokumentacije,
- protivpravno prisvajanje sredstava,
- sprečavanje ili propuštanje registrovanja poslovnih događaja u evidencijama i dokumentaciji,
- evidentiranje fiktivnih poslovnih događaja,
- pogrešna primjena računovodstvenih politika.

Prema ACFE-u postoje tri vrste kriminalnih radnji:

- Protivpravno prisvajanje sredstava – Može se definisati kao kriminalna radnja kojom počililac, bez saglasnosti i odobrenja rukovodnih i upravljačkih organa prisvaja i koristi za svoje potrebe materijalna sredstva pravnog lica (Petković, 2010). Pri tome se često, zarad skrivanja samog čina prisvajanja, koristi i krivotvorenje poslovne dokumentacije. Od materijalnih sredstava najpodložnije ovom vidu kriminalnih radnji su gotovina i zalihe te nekretnine i oprema. Shodno tome, protivpravno prisvajanje sredstava može se pojaviti kao protivpravno prisvajanje gotovine, protivpravno prisvajanje zalihe i druge materijalne imovine.
- Korupcija – U najširem smislu korupcija se definiše kao opšti pojam koji opisuje bilo koji

THE TYPES OF CRIMINAL ACTIVITIES

According to Petkovic (2010), criminal activities can be divided into two major groups:

- corruption or fraud - The most commonly used definition of embezzlement or fraud defines fraud in such a way that it is a general term that includes all the different ways that human ingenuity can devise, which are used by the individual for the sake of gaining benefits in relation to the other, through phishing .
- Fraud in the financial statements (ie, “white-collar crime” - white-collar crime) - for us especially interesting is precisely fraud in the financial statements. ISAs, as noted above, the fraud in financial statements is defined as a deliberate action which is made by one or more persons who are in leading positions, an authorized management, employee or a third party, including the deception, in order to obtain unfair or illegal benefits.

According to Christmas and fitness (2012), fraud in the accounting and auditing profession include the following:

- Manipulation, falsification or alteration of records or documents,
- misappropriation of funds,
- prevent or to register business events in records and documentation,
- recording of fictitious business events,
- incorrect application of accounting policies.

According to the ACFE there are three types of criminal activity:

- Misappropriation of funds - can be defined as a criminal act whereby the perpetrator without the consent and approval of the management and governing bodies uses for its own needs resources of a legal entity (Petković, 2010). In doing so, often, for the sake of hiding the act of appropriation, uses benefits and forging business documents. From tangible assets the most vulnerable to this type of criminal activity are cash and stocks and property and equipment. Accordingly, misappropriation of assets may occur as misappropriation of cash misappropriation of stocks and other assets.
- Corruption - In its broadest sense corruption is defined as a general term to describe any

organizovan, nezavisan sistem u kojem jedan njegov dio ili ne izvršava svoju dužnost na način kako je prvobitno zamišljeno ili ih ne obavlja na način koji je nepravilan i na štetu prvobitnih ciljeva sistema. Prema Belaku (2011), korupcija predstavlja sukob interesa, podmićivanje, ilegalne nagrade i ekonomske ucjene.

- Lažno finansijsko izvještavanje – Lažno finansijsko izvještavanje usmjereno je na izkazivanje iskrivljene slike o finansijskom položaju organizacije. Ovaj oblik kriminalne radnje može da prouzrokuje ogromne gubitke s obzirom da je bazirano na donošenju pogrešnih odluka od strane korisnika tih finansijskih izvještaja, a prije svega kreditnih institucija i investitora. Lažno finansijsko izvještavanje se najčešće ispoljava u vidu sljedećih pet međusobnih povezanih oblika (Petković, 2010): fiktivni prihodi, lažno vremenska ograničenja, prikrivanje obaveza i troškova, nepravilna objelodanjivanje, ostale tehnike lažnog finansijskog izvještavanja.

EMPIRIJSKI REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Rezultati istraživanja su dobijeni i analizirani od strane Udruženja za otkrivanje kriminalnih radnji (ACFE – Association of Certified Fraud Examiners). ACFE je najveće udruženje u svijetu koje se bavi otkrivanjem kriminalnih radnji, kao i edukacijom za njihovu uspješnu prevenciju. ACFE, koje broji 80.000 članova, doprinosi smanjenju poslovnih prevara širom svijeta, te se zalaže za povećavanje povjerenja javnosti u integritet i objektivnost u okviru finansija i poslovnog svijeta. Osnovan je 1988. godine od strane dr Josepha T. Wellsa koji je radeći kao računovođa u FBI-u došao do ideje osnivanja zajedničkog tijela za otkrivanje prevara koje se danas time i bavi. Izvještaj koji sadrži podatke o kriminalnim radnjama u svijetu za 2016. godinu obuhvata 2.410 analiziranih slučajeva prevare, koji su se desili u 114 zemalja svijeta.

organized, an independent system in which a part of it does not perform its duty in a manner as originally conceived or does not perform it in a manner that is irregular and at the expense of the original goals of system. According to Belak (2011), corruption poses a conflict of interest, bribery, illegal remuneration and economic blackmail.

- False financial reporting - False financial reporting is directed to the expression of a distorted picture of the financial position of the organization. This type of fraud can cause huge losses since it is based on making wrong decisions by users of these financial statements, primarily credit institutions and investors. False financial reporting is usually expressed in the form of the following five mutual-related forms (Petkovic, 2010): a fictive revenues, false timeouts concealment costs and expenses, incorrect disclosure, other techniques of false financial reporting.

EMPIRICAL EVIDENCE

The research results have been obtained and analyzed by the Association for the Detection of Criminal Acts (ACFE - Association of Certified Fraud Examiners). ACFE is the largest association in the world that deals with the detection of crime, as well as training for successful prevention. ACFE, which has 80,000 members, contributes to reducing business fraud worldwide and is committed to increasing public confidence in the integrity and objectivity within the finance and business. Founded in 1988 by Dr. Joseph T. Wells, who was working as an accountant in the FBI and came up with the idea of establishing a joint body to detect fraud that today he deals with. A report containing information about criminal activity in the world for 2016 includes 2,410 analyzed fraud cases, which occurred in 114 countries worldwide.

Tabela 1. Geografska lokacija organizacija žrtava

Region/Region	Broj slučajeva/ Number of casses	Procenat slučajeva/Percent of casses	Prosječni gubici (u dolarima) /Median Loss (in \$)
SAD/ United States	1038	48.8%	120.000\$
Podсахарска Afrika/ Sub-Saharan Africa	285	13.4%	143.000\$
Azija – Pacifik/ Asia-Pacific	221	10.4%	245.000\$
Latinska Amerika i Karibi/ Latin America and the Caribbean	112	5.3%	174.000\$
Zapadna Evropa/ Western Europe	110	5.2%	263.000\$
Istočna Evropa i Zapadna/Centralna Azija/ Eastern Europe and Western/Central Asia	98	4.6%	200.000\$
Južna Azija/ Southern Asia	98	4.6%	100.000\$
Kanada/ Canada	86	4.0%	154.000\$
Bliski Istok i Sjeverna Afrika/ Middle East and North Africa	79	3.7%	275.000\$

Table 1. Geographical Location of Victim Organizations

Source: ACFE – Association of Certified Fraud Examiners

Na osnovu podataka prikazanih u Tabeli 1. može se zaključiti da je najveći broj slučajeva pronađen u SAD-u, a jedan od razloga zašto je to tako jeste da SAD ima najveće finansijsko tržište. Prema tome, postoji i mnogo više mogućnosti i prilika da se kriminalna radnja počini, a isto tako da bude otkrivena i prijavljena nadležnim organima.

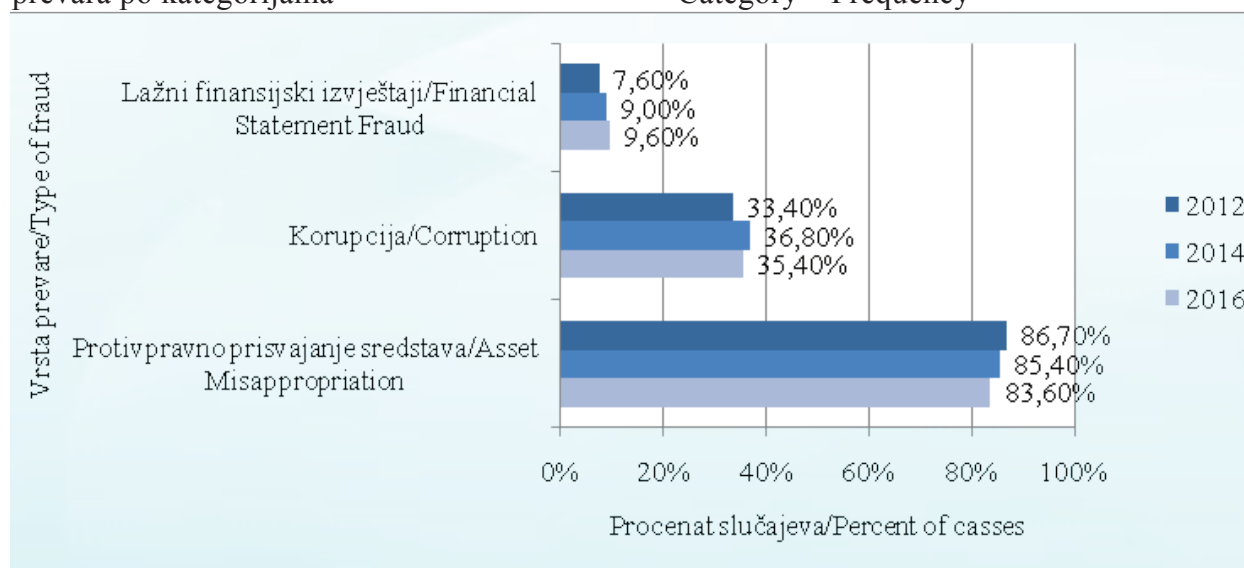
Kako je navedeno u prvom dijelu rada, ACFE definiše tri osnovne vrste kriminalnih radnji – protivpravno prisvajanje sredstava, korupcija i lažno finansijsko izvještavanje. Grafikon 1. predstavlja učestalost kriminalnih radnji prema kategoriji, odnosno vrstama kriminalnih radnji definisanih od strane ACFE.

Grafikon 1. Frekvencija finansijskih prevara po kategorijama

Based on the data presented in Table 1. it can be concluded that the largest number of cases are found in the US, and one of the reasons why this is so is that the US has the largest financial market. Therefore, there are many more options and opportunities to commit criminal acts, but also to be detected and reported to the relevant precincts.

As stated in the first part, ACFE defines three basic kinds of criminal activities - misappropriation of funds, corruption and false financial reporting. Figure 1 represents the incidence of criminal activity by category, or types of criminal actions defined by the ACFE

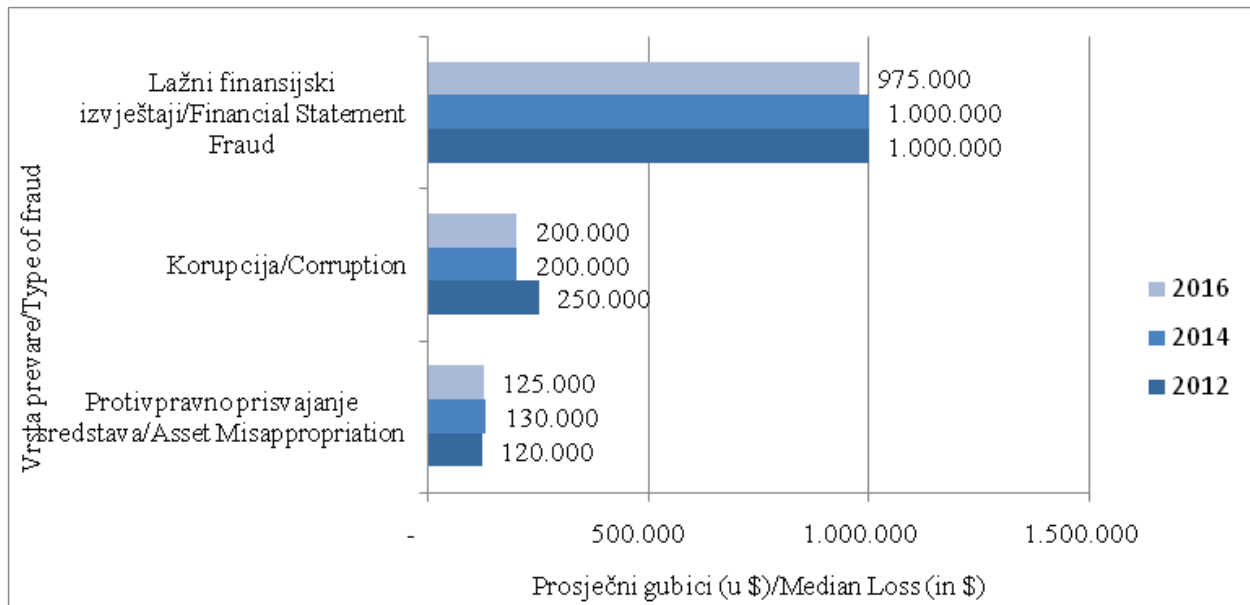
Graph 1. Occupational Frauds by Category—Frequency

Source: ACFE – Association of Certified Fraud Examiners

Kada se posmatra protivpravno prisvajanje sredstava, može se zaključiti da je ova vrsta kriminalne radnje najučestalija u svim posmatranim godinama. Nakon toga dolazi korupcija sa prosjekom oko 35%, te na kraju lažno finansijsko izvještavanje sa prosjekom od 8% posmatrajući navedene tri godine. Međutim, iako je najmanje zastupljeno, lažno finansijsko izvještavanje donosi i najveće gubitke, što se može vidjeti na narednom grafikonu.

Grafikon 2. Frekvencija finansijskih prevara prema prosječnom gubitku

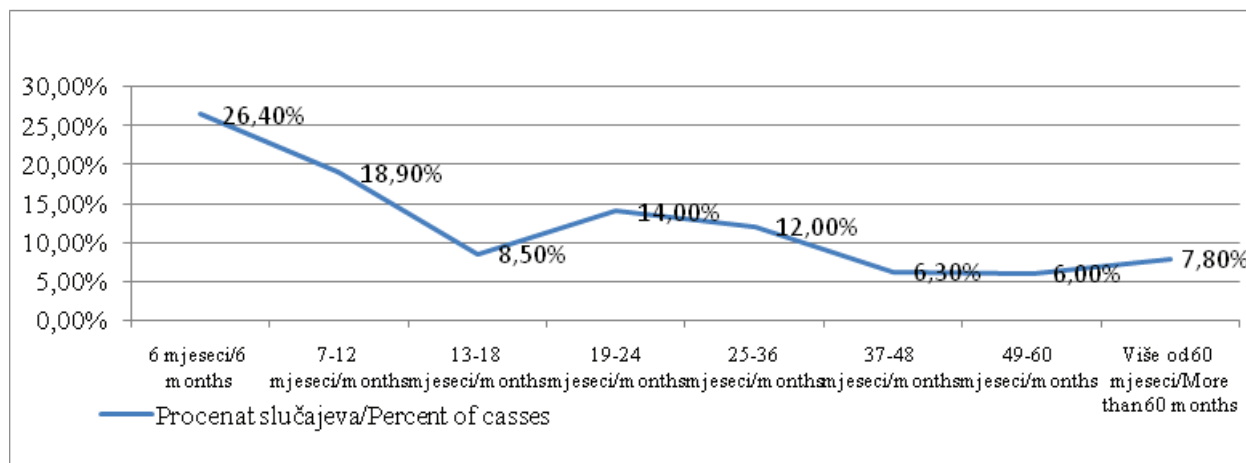
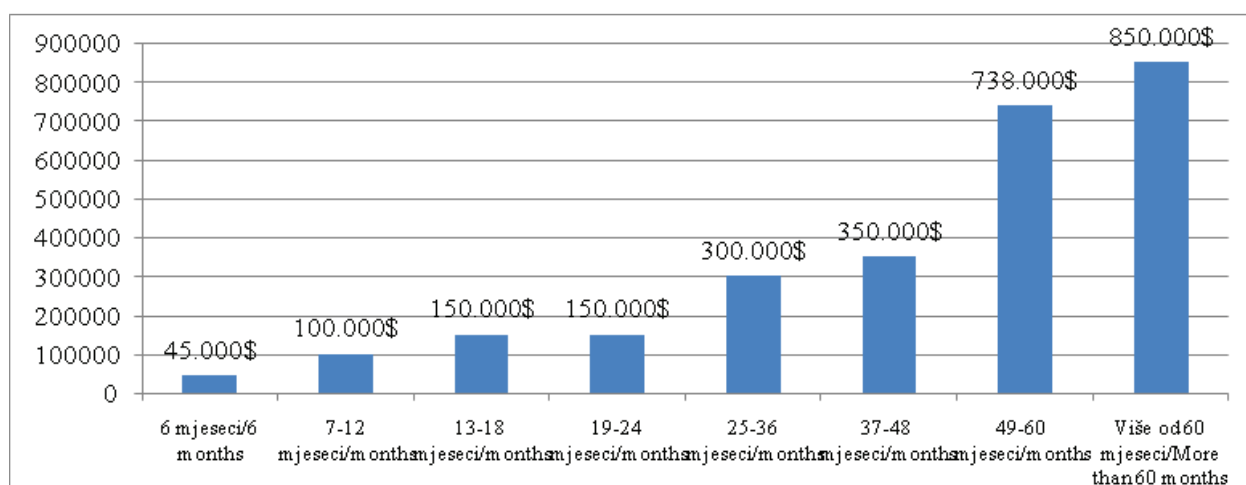
Source: ACFE – Association of Certified Fraud Examiners

Iz prethodnog se može zaključiti da učestalost ne utiče na gubitke izazvane kriminalnim radnjama, već značaj počinjenog djela. Dakle, protivpravno prisvajanje sredstava je najučestalije, ali je prouzrokovalo najmanje gubitke za sve tri posmatrane godine, i to u prosječnom iznosu od 125.000 dolara. Korupcija je nešto manje učestala pojava od prethodne radnje, te izaziva gubitke od 200.000 do 250.000 dolara godišnje.

When looking at misappropriation of funds, it can be concluded that this type of fraud is the most common in all the observed years. After that comes the corruption with an average of about 35%, and at the end false financial reporting with an average of 8% watching those three years. However, although the least frequent, false financial reporting brings the greatest losses, which can be seen on the following chart.

Graph 2. Occupational Frauds by Category—Median Loss

From the above it can be concluded that the frequency is not affected by the losses caused by criminal acts, but the character of the offense. So, misappropriation of funds is the most common, or at least caused losses for all three observed years, and the average amount of \$ 125,000. Corruption is less frequent than the previous actions, and causes losses of 200,000 to 250,000 dollars a year.

Grafikon 3. Učestalost i prosječni gubici bazirani na vremenu otkrivanja prevare**Graph 3.** Frequency and Median Loss Based on Duration of Fraud

Source: ACFE – Association of Certified Fraud Examiners

Važan pokazatelj u analizi kriminalnih radnji jeste period koji je prošao dok one nisu otkrivene. Na sljedećem grafikonu se može vidjeti da što više vremena prođe dok se kriminalna radnje ne otkrije, dolazi do viših gubitaka. One radnje koje su otkrivene nakon 6 mjeseci ili kraće, izazvale su gubitke od 45.000 dolara, a one koje su trajale duže od 60 mjeseci izazvale su neuporedivo više gubitke, od čak 850.000 dolara. Pozitivno je to što je mnogo veći procenat radnji koje su otkrivene za manje od 6 mjeseci od onih koje su trajale mnogo duže.

S obzirom na to postoji više vrsta organizacija, potrebno je prikazati u kojoj vrsti organizacije je počinjen najveći broj prevara i gdje su najveći gubici. U analizu će biti uključene privatne kompanije, javna preduzeća, vlada i neprofitne organizacije. Analiza pokazuje da je u privatnim kompanijama počinjen najveći broj prevara koje prate i najveći gubici. Na Grafikonu 4. se

An important indicator in the analysis of criminal activities is the period that has passed until they were discovered. In the next chart you can see that the more time passes until the fraud is detected, there are higher losses. These actions detected after 6 months or less, have caused losses of \$ 45,000, while those that have lasted longer than 60 months have caused far more losses of as much as \$ 850,000. The positive is that it is a much larger percentage of actions that are discovered for less than 6 months than those that have lasted much longer.

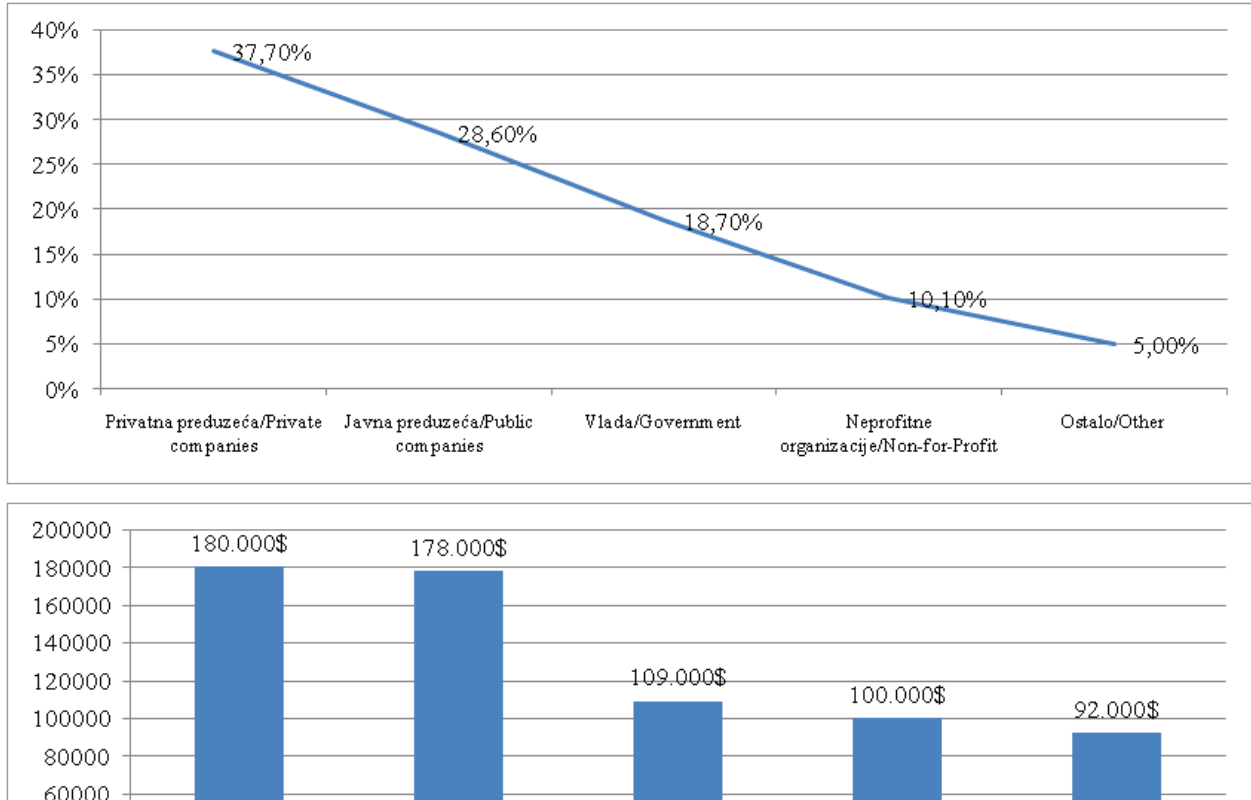
Since there are many types of organizations, it is necessary to show in what kind of organization is committed the highest number of fraud and where are the greatest losses. The analysis will include private companies, public companies, governments and non-profit organizations. The analysis shows that in private companies it is committed the largest number of frauds that follow the biggest losses. On the Figure 4 it can be seen

može vidjeti učestalost kriminalnih radnji, kao i gubitaka izazvanih istim po navedenim vrstama organizacija. Naime, u ovom slučaju imamo pozitivnu korelaciju između učestalosti kriminalni radnji i gubitaka.

the incidence of criminal activity, as well as losses caused by the same organization in the species. Specifically, in this case we have a positive correlation between frequency of fraud and losses.

Grafikon 4. Vrsta organizacije žrtve – Učestalost i prosječni gubici

Graph 4. Type of Victim Organization— Frequency and Median Loss

Source: ACFE – Association of Certified Fraud Examiners

ZAKLJUČAK I BUDUĆA ISTRAŽIVANJA

Posmatrajući u cjelini empirijski dio ovog rada možemo zaključiti da je protivpravno prisvajanje sredstava najčešći oblik kriminalnih radnji na globalnom nivou te i da se ukupna šteta kriminalnih radnji smanjuje u periodu od 2012-2016.godine. Postupci i procesi otkrivanja kriminalnih radnji ponekad dugo traju, a što duže traju i šteta nanosena entitetu je veća. Vlastima je veoma teško otkriti bilo kakve oblike korporativnih kriminalnih radnji, a ove koje bivaju otkrivene najčešće su dojavljene od strane radnika. Razlog dojava radnika se može pronaći u nezadovoljstvu poštenih radnika, odnosno nepravednom odnosu prema onima koji nisu pošteni. Otkrivanje je još teže ako se zna da su najveće nastale štete počinjene od strane vlasnika ili direktora, a takve kriminalne radnje izazivaju strah kod radnika pri samoj prijavi.

Korporativne kriminalne radnje ne predstavljaju problem samo na globalnom, nego i na lokalnom nivou. Prioritet rukovodstva i lica ovlaštenih za upravljanje treba da bude fokusiran na sprečavanje i pravovremeno otkrivanje protivzakonitih radnji u organizaciji. Djelovanje protiv nezakonitih radnji prije njihovog nastanka, ali i poboljšavanje mehanizama otkrivanja zasigurno treba da budu fokus vlastima i revizorima. I pored toga što revizor nema nikakvu vrstu odgovornosti za kriminalne radnje koje su se desile kod klijenta revizije, eksterna revizija predstavlja jedan od ključnih mehanizama za sprečavanje i otkrivanje istih. Posebno velika odgovornost po ovom pitanju leži na internoj kontroli i internoj reviziji koje treba da budu osmišljene i sprovedene na adekvatan i efikasan način. Stoga, buduća istraživanja treba da idu u smjeru ocjenjivanja efikasnosti pojedinih mehanizama u cilju otkrivanja korporativnih prevara u ranoj fazi i njihovog sprečavanja.

CONCLUSION AND FURTHER RESEARCH

Considering empiric part of this study on the whole we can conclude that the misappropriation of funds is the most common form of criminal activity at a global level and that the total damage decreases criminal activity during the period from 2012 to 2016. Actions and processes of detection of criminal acts sometimes take a long time, and the longer this lasts, the damage to property is higher. It is very difficult for the authorities to detect any form of corporate criminal activity, and those that are detected are most often the reported by workers. Reason for this can be found in the discontent of decent workers or unfair relation to those who are not honest. Detection is even harder if it is known that the biggest damage is caused by the owner or director, and such criminal acts cause fear among workers while reporting.

Corporate fraud is not a problem only at the global, but also at the local level. Priority of management and persons qualified for management should be focused on prevention and timely detection of illegal activities in the organization. Action against illegal acts prior to their happening, but also improvement of the detection mechanisms should certainly be the focus of the authorities and auditors. Although the auditor does not have any kind of responsibility for the criminal acts that have taken place at the client audit, external audit is one of the key mechanisms to prevent and detect them. Especially great responsibility in this regard lies with the internal control and internal audit, which should be designed and implemented in an appropriate and efficient manner. Therefore, future research should go in the direction of assessing the efficiency of specific mechanisms to detect corporate fraud at an early stage and its prevention.

Literatura

1. Albrecht, C; Kranacher M. J; Albrecht, S. (2008). *Asset Misappropriation Research White Paper for the Institute for Fraud Prevention, Institute for Fraud Prevention, Research studies.*
2. Association of Certified Fraud Examiner (ACFE). (2016). *Report to the Nations: An Occupational Fraud and Abuse, Global Fraud Study.*
3. Belak V. (2011) *Poslovna forenzika i forenzičko računovodstvo – borba protiv prijevare, Belak Excellens d.o.o, Zagreb.*
4. Bologna, G. J ; Lindquist, J. R. (2003). *Fraud Auditing and Forensic Accounting. New Jersey: John Wiley and Sons.*
5. Bologna, G. J; Lindquist, J. R. (2003). *Fraud Auditing and Forensic Accounting, John Wiley and Sons, New Jersey.*
6. Bošković, M. (1999). *Kriminološki leksikon. Novi Sad: Matica Srpska, Univerzitet u Novom Sadu.*
7. Božić R; Kondić N. (2012). *Revizija finansijskih izvještaja - Vodič kroz praktičnu reviziju, Ekonomski fakultet Univerziteta u Banja Luci, Finrar d.o.o, Banja Luka.*
8. Khan, M. A. (2006). *Role of Audit Fighting Corruption. Ethics, Integrity, and Accountability in the Public Sector: Rebuilding Public Trust in Government through the Implementation of the UN Convention against Corruption, St. Petersburg.*
9. Koletnik, F; Kolar I. (2008). *Forenzično računovodstvo. Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenija, Ljubljana.*
10. *Međunarodni standardi i saopštenja revizije, kontrole kvaliteta, pregleda, ostalih uveravanja i srodnih usluga. (2011). Savez računovođa i revizora Srbije sa Savezom računovođa i revizora Republike Srpske i Institutom sertifikovanih računovođa Crne Gore, Beograd.*
11. Petković A. (2010). *Forenzička revizija - Kriminalne radnje u finansijskim izvještajima. Proleter a.d, Novi Sad.*
12. Rezaee Z; Riley R. (2010). *Financial statement fraud - Prevention and detection. John Wiley&Sons, Hoboken, New Jersey.*

Literature

1. Albrecht, C.; Kranacher M. J.; Albrecht, S. (2008). *Asset Misappropriation Research White Paper for the Institute for Fraud Prevention, Institute for Fraud Prevention, Research studies.*
2. Association of Certified Fraud Examiner (ACFE). (2016). *Report to the Nations: An Occupational Fraud and Abuse, Global Fraud Study.*
3. Belak V. (2011) *Poslovna forenzika i forenzičko računovodstvo – borba protiv prijevare, Belak Excellens d.o.o., Zagreb.*
4. Bologna, G. J. ; Lindquist, J. R. (2003). *Fraud Auditing and Forensic Accounting. New Jersey: John Wiley and Sons.*
5. Bologna, G. J.; Lindquist, J. R. (2003). *Fraud Auditing and Forensic Accounting, John Wiley and Sons, New Jersey.*
6. Bošković, M. (1999). *Kriminološki leksikon. Novi Sad: Matica Srpska, Univerzitet unovom Sadu.*
7. Božić R.; Kondić N. (2012). *Revizija finansijskih izvještaja - Vodič kroz praktičnu reviziju, Ekonomski fakultet Univerziteta u Banja Luci, Finrar d.o.o Banja Luka*
8. Khan, M. A. (2006). *Role of Audit Fighting Corruption. Ethics, Integrity, and Accountability in the Public Sector: Rebuilding Public Trust in Government through the Implementation of the UN Convention against Corruption, St. Petersburg.*
9. Koletnik, F.; Kolar I. (2008). *Forenzično računovodstvo. Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenija, Ljubljana.*
10. *Međunarodni standardi i saopštenja revizije, kontrole kvaliteta, pregleda, ostalih uveravanja i srodnih usluga. (2011). Savez računovođa i revizora Srbije sa Savezom računovođa i revizora Republike Srpske i Institutom sertifikovanih računovođa Crne Gore, Beograd.*
11. Petković A. (2010). *Forenzička revizija - Kriminalne radnje u finansijskim izvještajima. Proleter a.d., Novi Sad.*
12. Rezaee Z.; Riley R. (2010). *Financial statement fraud - Prevention and detection. John Wiley&Sons, Hoboken, New Jersey.*

13. Rittenberg, L. E.; Johnstone, K. M.; Gramling, A. A. (2010). *Auditing: A Business Risk Approach*. Boston: South-Western, Cengage Learning.

14. Singleton, T. W.; Singleton, A. J.; Bologna, J.; Lindquist, R. (2010). *Revizija kriminalne radnje i forenzičko računovodstvo*. Prevedeno na srpski: Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd.

13. Rittenberg, L. E.; Johnstone, K. M.; Gramling, A. A. (2010). *Auditing: A Business Risk Approach*. Boston: South-Western, Cengage Learning.

14. Singleton, T. W.; Singleton, A. J.; Bologna, J.; Lindquist, R. (2010). *Revizija kriminalneradnje i forenzičko računovodstvo*. Prevedeno na srpski: Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd.